

1/ Recept voor succes - Jozua 1

De fakkel doorgeven

In Deuteronomium 31 geeft Mozes aan dat hij niet langer leider kan zijn: “Ik ben nu honderdtwintig jaar oud en niet in staat om nog langer leiding te geven. Bovendien heeft de HEER me gezegd dat ik de Jordaan niet mag oversteken.” Nochtans geeft Deuteronomium 34:7 aan dat hij eigenlijk nog wel bekwaam zou geweest zijn: “Honderdtwintig jaar oud was Mozes toen hij stierf. Tot het laatst toe waren zijn krachten niet afgenomen en zijn ogen niet verzwakt.” (Deut 34:7). Alleen is het soms nodig dat de fakkel wordt doorgegeven om een nieuwe toekomst mogelijk te maken. Jozua wordt naar voren geschoven als nieuwe leider: “Jozua zal u daarbij aanvoeren, zoals de HEER heeft gezegd.” (31:3). Mozes opvolgen... geen makkelijke taak: “Nooit meer heeft Israël een profeet gekend als Mozes, met wie de HEER zo vertrouwelijk omging” (Deut 34:10).

In Jozua 1:1 wordt Mozes ‘**dienaar van de HEER**’ genoemd (EBED = dienstknecht, ook: slaaf), Jozua ‘rechterhand van Mozes’ (SHARATH: dienaar, rechterhand, helper, assistent). Jozua heeft wel zijn naam mee: **Jehoshua** komt van de naam **JHWH** (de HEER die nabij wil zijn) en het werkwoord **YASHA** (redden, verlossen, helpen, ruimte geven).

- **De fakkel doorgeven...** Waarom is dit vaak zo moeilijk (in de maatschappij, maar ook in de kerk)?
- Hoe schat jij het belang in van ‘de fakkel kunnen doorgeven’?
- Jozua is ‘**assistent**’ voor hij **leider** is. Een commentaar hierop luidt: “Overgangen vragen zowel trouw aan de traditie als doortastend (nieuw) initiatief.” Reactie? Mogen leiders van elkaar verschillen?

Een moeilijke opdracht

De eerste verzen van Jozua 1 geven zijn opdracht weer: “**Na de dood van Mozes, de dienaar van de HEER, zei de HEER tegen Jozua, de zoon van Nun en de rechterhand van Mozes: ‘Nu mijn dienaar Mozes is gestorven, moet jij je gereedmaken om met heel dit volk de Jordaan over te trekken en het land binnen te gaan dat Ik het volk van Israël zal geven. Elk stuk grond dat jullie zullen betreden geef Ik jullie, zoals Ik Mozes heb beloofd. ‘**

- ◆ Hij moet zich ‘**gereedmaken**’: lett. opstaan. Ook het volk zou moeten ‘opstaan’ (Jozua 1:11)
- ◆ **De Jordaan overtrekken**: het werkwoord ‘ABAR betekent *overtrekken*, maar ook: verlaten, verder gaan. Na de doortocht door de Rietzee, toen ze Egypte definitief achterlieten, is dit een nieuw scharniermoment: de woestijn wordt achtergelaten. Nu komen ze in nieuw (vijandelijk?) gebied.
- ◆ **Het land binnengaan, innemen, veroveren**
- ◆ **De grond betreden**: DARAK betekent *gaan*. Het woord DEREK is ervan afgeleid: route, weg, richting – ook levensweg. Ook ‘Gods weg(en)’ (of: TORAH) wordt aangeduid met het woord DEREK.

Jozua krijgt wel een belofte mee: “**Zolang je leeft zal niemand tegen je kunnen standhouden. Zoals Ik Mozes heb bijgestaan, zo zal Ik ook jou bijstaan. Ik zal niet van je zijde wijken en je niet verlaten.**” (Jozua 1:5). God zou bij hem zijn (dit is trouwens de betekenis van de Godsnaam JHWH!). En ook:

- ◆ **Niet wijken van je zijde**: lett. niet laten vallen, niet begeven, zorgen dat je niet ontmoedigd raakt
- ◆ **Niet verlaten**: niet alleen laten, achterlaten, vrij laten.

- Jozua moest **zich gereedmaken / opstaan...** Wat suggereren deze woorden? Wat kan ‘opstaan’ betekenen in bepaalde omstandigheden? En wat als er niemand ‘opstaat’?
- **De Jordaan oversteken**: kun jij vertellen over scharniermomenten in je leven? Hoe verhouden ‘achterlaten’ (wat achterlaten?) en ‘voorwaarts gaan’ (waar naartoe?) zich tot elkaar?
- **Wat betekent ‘Gods aanwezigheid’** praktisch wanneer je grenzen over moet (nieuw levensrichting, nieuwe baan, nieuwe woonplaats, nieuwe verantwoordelijkheid, ...)? Voel jij altijd die aanwezigheid?
- Aan de overkant van de Jordaan komen ze in ‘**vijandelijk gebied**’ Alleen ... Wie was nu eigenlijk de vijand: de mensen (mannen, vrouwen, kinderen) die daar al eeuwenlang woonden, of de Israëlieten die het land gewelddadig binnendrongen?

- **Geweld en verovering:** Hoe verenig je goddelijke opdracht en oorlogsretoriek en -ethiek?
- **Goddelijke uitverkiezing en recht op land:** dit lijkt op religieuze legitimering van nationalisme en kolonisatie. Hoe lees je dit verantwoord (zeker in het licht van de gebeurtenissen in Gaza – de rechtse politieke flank in Israël beroept zich o.a. op het boek Jozua voor de expulsie van en zelfs genocide op de Palestijnen).

Wees sterk en moedig

“Wees **vastberaden** en **standvastig**, want onder jouw leiding zal dit volk het land verkrijgen dat Ik hun voorouders onder ede heb beloofd.” (Jozua 1:6)

Vier keer in dit eerste hoofdstuk wordt Jozua aangemaand om vastberaden en standvastig / sterk en moedig te zijn (a.h.w. als een soort refrein): één keer aan het begin (v. 6), één keer helemaal aan het eind (v. 18), twee keer tussenin (v. 7 & 9).

- ♦ CHAZAK: sterk zijn, moedig zijn, vastberaden zijn (innerlijke vastheid, veerkracht).
- ♦ AMATS: alert zijn, moedig zijn, solide zijn, vastberaden zijn (doortastende moed).

Vers 7 is interessant en belangrijk: “**Houd je vóór alles vastberaden en standvastig aan de wet waarin mijn dienaar Mozes je heeft onderwezen**”. Vastberaden en standvastig zijn wordt voorafgegaan door het woordje ME’OD (veel, heel erg, vooral – drukt intensiteit uit) en slaat op het ‘zich houden aan’ (lett.: bewaren van) de wet. Sterk en moedig zijn, niet enkel of vooral in de strijd. Moed is niet enkel emotioneel, ook moreel. Trouw blijven aan het goede, ook wanneer dat inspanningen vergt.

- **Waarin vraagt jouw levenscontext om moed? Waaruit put jij moed?**
- **Vergt ‘trouw aan de TORAH’ ook moed? Hoe ervaar jij dat?**

Succes op je WEG... met DE WET!

“**Houd je vóór alles vastberaden en standvastig aan de wet waarin mijn dienaar Mozes je heeft onderwezen.** Wijk daar op geen enkele manier van af, opdat je in alles wat je doet **zult slagen**.” 8 Leg dat **wetboek** geen moment terzijde en verdiep je er dag en nacht in, **opdat je je aan alles houdt** wat erin geschreven staat. Dan zal alles wat je onderneemt **voorspoedig** verlopen. 9 Ik gebied je dus: wees vastberaden en standvastig, laat je door niets weerhouden of ontmoedigen, want waar je ook gaat, de HEER, je God, staat je bij.” (Jozua 1:7-9)

De ‘wet’ neemt een prominente plaats in. Het Hebreeuwse woord is TORAH, niet een wetboek in juridische zin, wel richtinggevend onderricht. Dit onderricht moet ‘gehouden’ worden, letterlijk: bewaard. Bewaren om zelf ‘bewaard te worden’.

Door Mozes onderwezen: Het werkwoord TSAVAH (= bevelen) ligt aan de basis van het woord MITSVOT (geboden). Dit woord komt een allereerste keer in Genesis 1, wanneer God ‘gebied’ om niet van die ene boom te eten. Waarom niet? Omdat het de bedoeling was en altijd weer is om het goede (TOV) waar te maken, en zeker nu ze een nieuwe toekomst tegemoet gaan!

“Wijk daar op geen enkele manier van af...”, lett.: wijk niet af (‘ga er niet van weg’) naar rechts of naar links. Dit gaat niet over wetticisme, maar over ‘een onverdeeld hart’. Volgens rabbijnse commentaren: trouw die zowel rechtvaardig als barmhartig is.

“Verdiep je erin”: het Hebreeuwse werkwoord betekent zowel mediteren, erover nadenken als erover spreken.

Waarom ‘de wet’ bewaren? “**Opdat je in alles wat je doet zult slagen...**” (v. 7); om “**voorspoedig te zijn**” (v. 9).

SAKAL: voorzichtig zijn, wijs zijn, aandachtig zijn, met inzicht handelen... slagen

TSALACH: vooruitgaan, slagen, vooruitgang boeken, floreren

Welzijn, slagen... Geen magisch sacraal mechanisme (“*als je gehoorzaam en trouw bent zal alles goed gaan voor jou*”), maar wel ‘succes’ omdat Gods richtlijnen je wijsheid verschaffen. WIJSHEID (is niet hetzelfde als intelligentie) = succes...

- **Hoe ervaar jij ‘de wet’? En ‘je erin verdiepen’... hoe doe jij dat concreet?**
- **Niet naar rechts of naar links afwijken...** In welke uitersten kunnen gelovigen afwijken? Kun je voorbeelden geven? Hoe bewaak je ‘het midden’ van trouw?

- Ervaar je zelf ook dat Gods onderricht ‘**wijs kan maken**’ en ‘**succes kan verschaffen**’? Zo ja, welk soort succes? Is er een verschil tussen ‘zichtbaar succes’ (materiële voorspoed) en ‘succes door wijs handelen’?
- Schakelt trouw aan ‘de wet’ ook **gezond verstand** uit? Is trouw aan openbaring een rem op kritisch denken, of kun je dit zien als een kader voor wijsheid?

Solidariteit

De verzen 12 tot 14 vertellen dat de stammen van Ruben, Gad en een deel van de stam van Manasse het eerst in hun territorium zouden komen. Daar zouden ze ‘rust’ vinden: “Tegen de stammen Ruben en Gad en de eerste helft van de stam Manasse zei hij: ¹³‘Denk aan wat Mozes, de dienaar van de HEER, u heeft voorgehouden: “De HEER, uw God, zal u rust schenken en u dit gebied geven.”

Vooraleer echter zich ‘rustig’ te vestigen of te ‘installeren’ werd van hen verwacht om hun broederstammen (die een transjordaans gebied toegewezen hadden gekregen) eerst bij te staan zodat ook zij rust zouden vinden. Hun antwoord is resoluut: “We zullen alles doen wat u ons

bevolen hebt en overal naartoe gaan waar u ons heen stuurt. Zoals we naar Mozes hebben geluisterd, zo zullen we naar u luisteren. Moge de HEER, uw God, u dan bijstaan, zoals Hij Mozes heeft bijgestaan.” (v. 16,17).

Met een, voor ons althans, wrang einde: “Iedereen die niet naar u luistert en zich tegen uw bevelen verzet, tegen welk bevel dan ook, zal worden gedood. Wees vastberaden en standvastig.” (v. 18)

RUST: het Hebreeuwse werkwoord NUACH (rusten, rustig zijn, tot rust komen) ligt aan de basis van de naam NOACH. Noach was een rustpunt in een chaotische en gewelddadige maatschappij; de ark was een ‘rustplaats’ te midden de woelige wateren en ‘vond rust’ op de berg Ararat.

- **Team boven individu...** Akkoord? Waarom wel / niet?
- “Zoek het welzijn van de hele gemeenschap; stel je ‘eigen rust’ uit tot de zwakkeren veilig zijn.” Reactie?
- Hoe kun je in en/of met je gemeenschap werken aan **rust voor anderen**?
- Een moeilijke: wat is je reactie op dat einde (**wie luistert en zich verzet tegen ‘welk bevel dan ook’ zal worden gedood’...**). Hoe moeten we dit begrijpen? Moet dit toegepast worden? Dit wringt toch met ons gevoel voor vrijheid (van denken) en rechtvaardigheid? Wat is dan de plaats van CHESSED (goedheid)?

Naschrift

Het boek Jozua blijft een **uitdagend** en **complex** bijbelboek. Historisch gezien is de letterlijke lezing problematisch. Moreel gezien daagt het moderne waarden sterk uit. Theologisch gezien vraagt het om zorgvuldige interpretatie.

Ook al heb je als gelovige een welbepaalde visie op dit bijbelboek, toch is het goed om je bewust te zijn van kritische vragen die veel mensen zich stellen en concrete gegevens die de archeologie verschaft.

De historische betrouwbaarheid van de verovering van Kanaän

Het boek Jozua beschrijft een snelle, grootschalige militaire verovering van Kanaän onder leiding van Jozua. Andere Bijbelboeken (bijv. Richteren 1) geven een ander beeld: **stammen vechten onafhankelijk van elkaar**, en de verovering is **incompleet**. Ook moderne archeologie vindt **weinig eenduidig bewijs** voor een soort blitzkrieg, wel integendeel. Dit wijst mogelijk op een **latere redactionele bewerking** om een theologisch ideaalbeeld te presenteren.

Meestal worden twee modellen naar voren geschoven:

- **Infiltratie- of migratiemodel:** geleidelijke vestiging van nomadische stammen.
- **Sociaaleconomische revolutie:** een opstand van binnenuit door onderdrukte bevolkingsgroepen (een theorie van sommige seculiere geleerden).

De ban en genocide-achtige teksten

Uitspraken zoals: "Zij sloegen alles met de ban: mannen en vrouwen, jong en oud..." (Joz. 6:21). De opdracht (van God?) tot volledige vernietiging van hele bevolkingsgroepen (inclusief vrouwen en kin-

deren) roept op zijn minst grote ethische vragen op, zeker voor hedendaagse lezers.

- Hoe kan een liefdevolle God zulke vernietiging gebieden?
- Is dit oorlog met religieuze rechtvaardiging?
- Hoe verhoudt dit zich tot de Bergrede of Jezus' oproep tot naastenliefde?

Sommige zien het als een **tijdgebonden oordeel** van God over extreme zonden van de Kanaänieten (vgl. Gen. 15:16).

Anderen stellen dat het om **retorische overdrijving** gaat (gebruikelijk in Oud-Oosterse oorlogsverslagen). Het boek wordt gezien als een **idealisering of "heilige geschiedenis"**: de realiteit was veel rommeliger en minder triomfantelijk dan de tekst laat vermoeden

Sommigen pleiten voor theologische **herlezing of herinterpretatie** (theologische reflectie achteraf): het boek laat vooral de ernst van trouw/ontrouw zien, niet een model voor ethisch handelen. Hier gaat het dan niet zozeer om een historisch verslag, maar een **symbolisch-theologisch document** over Gods heiligheid, trouw, en rechtvaardig oordeel — geen blauwdruk voor militaire verovering.